

קיצור הלכות

סימן תקצז

פ"א. ואין מתענין — ומ"מ אין קפידה במאריכי' אחר חצות כשאר שבתות וי"ט ריש סימן רפ"ח. מי שנשבע להתענות בר"ה צריך לקיים, רמ"י. ובנחמ"י ח' מבואר דשרי.

בספר המגיד דף מ"ד דנהי דהמנהג שלא להתענות מ"מ ימנע מבשר ויין.

הולכים אחר סעודה לנהר, אם חל יום א' בשבת ילך יום ב', וע"ע מ"ש סי' תקפ"ג.

אומרים תשוב תרחמנו וכו' ותשליך בלשון נוכח. נכון לעמוד במקום גבוה כגון על הגשר, ודקדק מלת השלכה במקרא ובמשנה, וע' ספ"ק דתמיד בתי"ט ומס' פרה.

לא יאכלו כל שבעם — בב"ח [כתב] שרש"ל היה נמנע מאכילת דגים.

פ"ג. שני ימים — ראיתי ותיקין מתענים בצירוף בלי אכילת ערב.

שני ימים — ואפילו חל בשבת, ויעסוק כל היום בתורה ובתפילה, ולא יאפה ויבשל לאחרים אא"כ משועבד, מהרי"ו ג"ה.

שני ימים — ע' במגיד דף מ"ח דלא משמע כן.

סימן תקצח

מ"ש בהגה' מנהגים בשבת שובה לכ"ע אומרים אבינו מלכנו אין המנהג כן.

סימן תקצט

ותודיענו — אע"פ שנוכח בו זמני ששון וכו', עיין לעיל סי' תקפ"ח ס"ח.

סימן תר

פ"ב. מניח פרי חדש — ראיתי מנהג אבותי ורבותי לעשות כך באפשר בכל ליל ב' דגליות ג"כ. או יקדש על תירוש, רמ"י. מסקנת המ"מ יקח בידו

כוס יין ישן ושל חדש יניח לפניו, ע' מנהגי' סי' קל"א. פ"ג. ואם חל וכו' — וכן המנהג קק"ו.

1234567

סימן תרא

פ"ב. אף בא"י וכו' — עמ"ש לעיל סי' תקפ"ב ס"ו.

סימן תרב

הנה. והוא תענית צבור — מ"ש בראב"ע בזכריה ח' דביום א' דר"ה נהרג גדלי' נסתר מגמ' דר"ה די"ט, וע"ש מהרש"א, גם בצמח דוד של"ט לאלף הרביעי.

אבינו מלכנו — גם היחיד אומרו, בקשל"ה דס"ה ע"ג. ואין נותנים חרם — ואין קובליון, מהרי"ל ומ"מ ומנהגים. מ"ש בת"ח שלא יתעסק אדם במלאכה ובמשא ומתן בו' ימים אלו לצורך הגוף יתר מן ההכרח.

מ"ש רמ"י דטעות ביד האומרים שאין לדון בין איש לחבירו, ומה שנ"ל מהיכן נתפשט הטעות.

מ"ש ספר תיקון ישכר אלו ימים ימנע כל איש בשנה מלישבע אפילו באמת כי ח"ו לא יוציא שנתו.

ואין מקדשין הלכנה — מ"ש בסה"י דף צ' טעם, ומה שנ"ל. ומנהג זקני הגאון מוהרל"פ [מהר"ל מפראג] לקדשה, ועמ"ש רמ"י.

אין נער אומר הפטרת שובה, מטה משה סי' תתל"ד, עמ"ש סי' תרפ"ה.

סימן תרג

פ"י ימי תשובה — ראבי"ה למד דין פת כשר בזמנינו מפת כשר בימיהם, ול"ק מ"ש הר"ש מבונבורק שבב"י, וע' בשל"ה דס"ז ע"א. ויזהר גם מאכילת לעקוכין ומתבשילין שהם בו כבי"ד סי' קי"ב.

מה שנ"ל בפ"י ז' ימים שזכר הירושלמי שהם י"ט, ושכך נהגו מקדם בקק"ו בכל י"ט.

מנהגינו להכשיר התנור עד הושענא רבה, ובהגה' מנהגים בשם מהרי"ל דלא מהני השלכת קיסם, וע' ברי"ף הגדולים דף שי"א ע"ב.

הלכות יום הכיפורים

סימן תרד

פ"א. מצוה לאכול — אשה נדרה מבשר ויין חוץ משבתות וי"ט, והתיר לה מהרי"ל גם בעיוה"ך.

בליל ערב יוה"ך מסתפק בשל"ה דרכ"ו ע"א אם ג"כ דינו כ"י"ט, ולעד"ן ראה מגמ' פ"ק דכתובות דלא הוי י"ט.

מה שנ"ל דכל מה שאקרי עינוי ירחיק בעיוה"ך, וישמש מטתו למנוע קרי ביוה"ך. וא' רצה לומר שמצוה לשמש בעיוה"ך כמו שמצוה לאכול דה"ה כל דאקרי עינוי, ולא נהירא, כי איפכא מסתברא דאם משמש ליל ט' לא הוי ביוה"ך עינוי מה שמונע, וק"ל.

ואסור להתענות אפילו ת"ח — ע"ל סי' תקס"ח ס"ה ומ"ש בשל"ה דרכ"ז ע"ב.

קיצור הלכות

בענין פרפיסא שנהגו הקדמונים זר יותר ממנהג
כפרות, ע' גמ' דשבת פ"ה דפ"א ע"ב.
או לפדותו בממון — וזה טפי עדיף, מהרי"ל. וע'
בשל"ה דרכ"ז ע"ב דלא יקח ממצות מעשר.
לילך על הקברות ולהרבות צדקה — עמ"ש סי' תקפ"א.

סימן תרו

פ"א. צריך — לילך אצלו ולפיסו, לשון טור ורמ"י,
וכ"כ מטה משה תתמ"ט ובשל"ה דרכ"ז
ע"א, ומהרי"ח בירושלמי סוף יומא.
ב"ח [כתב] צריך לפרש סרחונו כסי' תר"ז, ולא נהירא
כמ"ש בעצמו. ונ"ל דעכ"פ כשסרח הן בדיבור הן
במעשה וחבירו לא ידע צריך להודיעו ולבקש [מחילה],
ע' מ"ש אחר זה בסמוך.
יחזור וילך — בהליכה ראשונה יש קפידה משא"כ
באינך, ה"ה כשמבקש ג"פ בזמן אחד, ומ"מ
ישהה קצת בין זה לזה.
צריך לפייסו אלו ג' פעמים בג' מיני לשונות, ב"ח
ומהרי"ל.
טוב יותר לפייס חבירו סמוך לסרחונו משישהה עד
יוה"ך, ומה שצ"ע מגמ' וישובו.
צריך לילך כמה פעמים — בגמ' משמע שר"ל כמה
שנים בעיוה"ך, ואפשר שכל עיוה"ך ג"פ, ושקיל
וטרי בזה גם בכל אדם.
אביו נ"ל דכרכו דמי, ואמו צ"ע.
נ"ל מתרי מימרא דבש"ס דבכל פעם שמבקש מחילה
לפני ג' אנשים יפציר בו ג"פ, והוא נלמד מאנא
שא נא וכו' [בראשית נ, יז] וק"ל.
הנה. לא יהיה אכזרי — אם לא שהוא דבר שבממון
אפילו גרמא ויש לו לשלם וחייב בדיני שמים,
ואף אם אין לו ורוצה לשלם לו כשיהיה לו א"צ למחול
לו בהחלט רק לפי שעה.
לפונת המבקש מחילה — גר' אחרת היתה להב"י,
ולגרסתנו אם הוא זה שממנו מבקשין מחילה.
אם חבירו מקפיד על דיבור ודבר שאין ראוי להקפיד
מ"מ מחויב לבקש ממנו מחילה, מגמ'.
ואם הוציא עליו שם רע — אם הוא אמת א"צ מחילה.
אינו יוצא בקניית מצוה בבה"כ אע"פ שא"ל ישר כחך
וחזור ומדבר עמו. צריך מחילה ממש אם לא
שא"ל שמוחל לו. ובנתקוטטו יחד שכל אחד פגם בחבירו
יוצא בכה"ג.
דיבר דברים רעים על חבירו וחבירו לא ידע א"צ
לפייסו לפי שעה אם לא שהוא ת"ת, מגמ', ומ"מ
אינו מוכרח משא"כ בהוצאת שם רע.
אם ביישו בש"ר אפילו אמת דפטור מממון כבח"מ סי'

פ"ב. הנה. ומזמור לתודה — קק"ו אומרים אותו. נ"ל
מפני שאפשר שיאכלו חולים וקטנים לחמי
תודה.
לענין צידוק הדין צ"ע, עמ"ש סי' ת"כ.

סימן תרה

פ"א. הנה. זכר לדבר — המנהג ליקח עוף א' לכמה
זכרים או נקיבות ואז אין לומר נפש תחת
נפש. ובכה"ג גבי נר יוה"ך נהגו ב"ב ליקח לג' או ד'
בנים גר אחד וכורכין כמספר הבנים פתילות וחטי
דויכ"ט, ומפני שאין מנהגים אלו חיובים מש"ס שבקינן
להו להקל, ע' ס"ס תר"י.
התרנגול נקרא גבר משישימיע קול תקיעתו ולפני הכי
אין לקחו.
חמי הקפיד ליחד לכל א' מבני ביתו עוף מיוחד, והיה
מצוה לרחוץ תחלה רגלי העופות והיה מעוטף
בגלימא ובמצנפת.
למעוברת כ' תרנגולי — ב"ח מביא לשון מרדכי ג'
ור"ל ב' תרנגולות וא' תרנגול, וע' הגה'
מנהגים ובמטה משה ובשל"ה דרל"ה ע"ב.
בתרנגולי לבנים — במטה משה שרש"ל לא הקפיד,
וב"ח מפי הקבלה שאסור להקפיד, ומה
שנ"ל טעמו.
אין מנהג שאשה תעשה כפרה אפילו לעצמה ונכון הוא.
מ"ש רמ"י אם אין תרנגולי לוקחי' תורי', וב"י וי"א
אף דגים, ואם אפשר ליבחן גם בדגים יקח זכר
לזכר וכו'.
מ"ש הכל בו סי' ס"ח שזקן וחסיד ובעל כוונה יעשו
הכפרות, וע' בטור.
קצת נוהגין לעשות כפרות תיכף אחר הסליחות, ע'
בשל"ה דרל"ה ע"ב.
מה שהקשה הב"ש דף קי"א ע"ב בענין הכפרות.
תחילה יעשה כפרה לעצמו, ואין מנהג כלל ליקח אחד
אצלו לומר זה כפרתנו.
טפי עדיף שיעשה אדם כפרה לעצמו משיעשה לו אחר
וראיה לזה, אם לא שהוא ע"ה והאחר ת"ה.
המתכפר יאמר ג"כ הפסוקים הנאמרים.
לעשות כפרה לאשת אחר או לבתולה זולת בתו ואחותו
ושפחתו וככה"ג ימנע א"כ א"א באחר.
שיש ליתן מדם העוף על אוזן ובוהן יד ורגל ימנים,
ע' בס' ילקוט הראובני על הסדר' פ' ויצא ובס'
דרך חכמה נתיב כ'.
זה כפרתי, היה לשון ברור יותר לומר כפרת עונוי או
כפרה עלי, ומ"מ מצינו ג"כ לשון זה ובוחר' בו
אידי אידך.

קיצור הלכות

ת"כ סל"ח, מ"מ מחילה בעי אפילו אם דבר פשע הוא שמא עשה תשובה.

א"צ למחול לו — בב"ח שעכ"פ עליו מוטל לבקש מחילה.

בשו"ת רקנטי סי' תקנ"ז שם רע לא ימחול עד שיבקש ממנו מחילה.

בי"מ פי' ירושלמי ס"פ החובל דבש"ר לא סגי בג' שורות של בני אדם, ע"ש כי נכון הוא. עי"ד ס"ס רמ"ג.

ביוזו בפני רבים צריך מחילה בפני רבים, ומ"מ בי' סגי אפילו אחרים, ושקיל וטרי טובא בכמה פרטים בזה.

לבקש מחילה בעיוה"ך — הכי מוכח בגמ' בכמה דוכתי, ועמ"ש בסוד בספר עבודת יוה"ך, ותימה על בעל סדר היום שכתב במוצאי יוה"ך.

מ"ש רמ"י תוכחת מוסר במנהג מחילה לאב ואם ורעים אהובים, לא למקפיד.

ס"ג. שם רע על מתים — ואם הוציא, ע' יש"ש דב"ק פ' החובל.

פ"ד. יכול לטבול — עמ"ש סי' תקפ"א ס"ג. וע' בשל"ה דרכ"ח ע"א.

מתי שירצה — וקודם למנחה טפי עדיף, מהרי"ל.

נשים שטובלות טעות הוא בידם, במטה משה בשם מהר"י ומהר"ש.

הגה. רק פ"א — מהרי"ו. ובמהרי"ל ג"פ, וכ"כ ס"ח סי' של"ד, ועשל"ה הנ"ל.

וה"ה דהטלת מים פי' קבין — ואפילו חמין, כ"כ תשב"ץ משא"כ למהרי"ל, עשל"ה שם.

פי' קבין — ג' פינט וג' זידליך כפראג, ע"פ מהרי"ו. ובספר יוסף אומץ שהם בקרוב ה' מידות ג' רביעית בפרנקפורט.

מותר לרחוץ ולטבול — מיירי בשא"א לו לטבול אא"כ רוחץ תחילה בחמין.

מותר לרחוץ — רמ"י מייתי ד"א דווקא ביום ג' וכו' (כצ"ל), וב"ח פסק דאין חילוק, ועט"ז י"ד סי' שצ"ט דב' הגה סתרי אהדדי.

סימן תרו

פ"א. במנחה — גם סמוך לערב, עשל"ה דרכ"ח ע"ב. בעת הוידי יכרע כבמודים — מהרי"ל, ושם בכל וידויו של ש"ץ ביוה"ך גם יחיד יתודה עמו בעמידה כבס"ב.

סדר הוידי כפר חטא מחל עון סלה פשע, עשל"ה דרכ"ח ע"ב. גם בהרא"ש שלהי יומא ובכל בו דע"ז ע"ב.

נ"ל סימן על סדר הנ"ל ע"פ ר"ת של המלות לרב תרבה נחלתו ומחילתו, ודוק.

מה יאמר אחר הוידי כי אחר שובי וגו', ע' ירושלמי סוף יומא.

הגה. אחר שגמר תפילתו — וכאן עכ"פ יאמר יהיו לרצון וכו' לפני הוידי ואחריה אלהי נצור וכו' יהיו לרצון וכו' שנית.

בכל תפילת יוה"ך יאמר אחר הוידי אלהי נצור ויהיו לרצון, והמון עם שוגים בזה, וכ"כ מהרי"ל.

באשמנו יאמר טפלנו שקר ומרמה, בספר יסוד יוסף עיין שם.

בענין הדפיקות נזכר במדרש, וע"ס דרך החכמה נתיב ג' מ"ש בשם האר"י. ובקונטרסי הארכנו במספרם וכוונתם.

אין הדפיקות מעכבות למתודה בכל יום בבה"כ וחייש ליוהרא או ליצנות, וגדולה מזו עס"ח סי' תשפ"ד.

בעל חטא ידפוק באמרו שחטאנו, ובעל חטאים באמרו שאנו חייבים.

אין דבר נעלם, ולא יאמר אין כל דבר, רמ"י. וי"ל להיפך כמ"ש רז"ל דבר ולא חצי דבר, ולחד מ"ד כל נפש אפילו מקצתו.

פ"ב. לפרט — וב"ח וש"ל פסקו דצריך, ומשיג עליהם גם על הב"י בטוב טעם ובאריכות.

ואם רצה לפרט — בש"ס לא משמע כן, רק כיון דאין צריך אינו נכון.

ואם מתודה בלחש — ע' שו"ת מהרמ"ע נ"ט.

נכון לפרט — בב"ח דלא נהירא ולא פירש, וע' מה שהקשה בשל"ה ריש דרכ"ח.

שהכל אומרים בשוה — ולכן מותר לאמרם בקול, מרדכי הביאו הב"י סי' ק"א.

על חטאים שאנו חייבים עליהם מלקות, אע"פ שלקה אפשר שחייב כסיל מאה, ועוד שאין מלקות הנהוגי רק זכר, וראיה ממסכת ד"א ומב"י, וכ"כ בהגה' ש"ע לקמן.

פ"ד. עונות שהתודה — ברצה לפרט דבס"ב. בלשון יחיד לא יתודה חטאים שלא עשה מעולם, ושצ"ע על וידוי, האריך בכמה א"ב שיסד מהר"ש, ויש ליישב כוונתו.

פ"ו. כל הקהל לוקים — הרב הולך על המגדל וכו', מהרי"ל, וכן מנהג קק"ו.

שו"ת בענין בן מהו שילקה לאביו ותלמיד לרב, ע' י"ד ס"ג וס"ה.

הגה. רק זכרון למלקות — מה שבק"ק פרנקפורט יש להם רצועה ככל דיניו שארז"ל, ומלקין בחבורת של ער"ח, ומ"מ אינו פוטר מכרת. ולכן היה ראוי שגם

קיצור הלכות

בהדלקת נר של יוה"ך לא מיתסר באכילה ושתייה אם לא גמר בלבו, ע"ס רס"ג ס"י ובהגה'.

ס"ד. מאכלים קלים — בתו' ס"פ אותו ואת בנו שלא היו אוכלים רק בשר עוף ודגים.

דברים המחממים — ביצים מבושלים תבלין בשר שמן יין ישן, גריסין של פול שחלים, וכל אכילה ושתייה גסה, מכמה גמרות.

מהרי"ל ראה מרביתו שהיו אוכלין דברים מקררין ער"ד עפ"י"ל [תפוח אדמה].

כמה סגולות למנוע קרי, יאמר ד' מזמורי' ראשוני' שבתילי, פסוק גד גדוד פנים ואחור, ועולה גי' קרי, ג"ל.

גם ישים ב' כוסות של שחיקת מתכות תחת מראשותיו, וע"ע סה"י דפ"ט ע"א, ובשל"ה דמ"ח ע"א ודקצ"ו ע"ב הגה ודרכ"ח ע"א.

הגה. אך בפעודת שחרית — מהרי"ל ומהר"ש אוסרים כל היום.

הגה. בפעודת שחרית — קאי לאכלן על דברים שמתחממין, משא"כ במרבית זרע כל היום אסור, ע' מהרי"ל ותה"ד ורש"ל.

סימן תרי

ס"א. מקום שנהגו להדליק וכו' — לשון הרמב"ם כדי שיהא לו בושת פנים מאשתו, דברי פי חכם חן, ודוק.

בכפר ומקום שאין מנהג עדיף טפי להדליק. ירושלמי הביאו המרדכי והב"י.

אם אשתו נדה אין מנהג כלל להדליק. הגה. ושל יוה"ך — היינו במקום שנהגו להדליק, רמ"י.

ס"ב. הגה. וכן המנהג — ומברך ג"כ שהחיינו, וכן בכל י"ט, ואלמן או בעל יולדת סומך על קידוש, ג"ל, ומהרי"ל כתב שבאשכנז המנהג שלא לברך.

ומנהג נשי דידן דמברכי להדליק נר של י"ט. ע' שו"ת מהרי"ל ג"ג וקמ"ד.

ס"ג. בכל מקום מדליקין — ואין מברכין עליהם. משומד שנתן נר ליוה"ך אין לקבלו, עמ"ש ס"י קנ"ד ס"א הגה.

בכלבו דע"ה ע"א בשם ר' אשר נהגו להדליק נר ביוה"ך לכפר על אביו ועל אמו, ולא נהגו באשכנז.

בהגה' מנהגים קנ"ט שאין ללבוש תכשיטי זהב ביוה"ך, ויש לפקפק בו, והמתפללי בצבור יזהרו, וכך ראיתי מש"ץ.

ראיתי בקהל ווינצ'ליר יוה"ך תנ"ך שאף שהדליקו הגרות ודלקו יפה ערלה רצה ובאה כל היום

הנשים ילקו זו את זו, כי גם הן בני מלקות אלא שאין נוהגי'.

מ"ש בשל"ה דרכ"ד ע"ב מנהג חברון שעושי' דוגמא לד' מיתות, וראיה מגמ' דגיטין דל"ה, וכ"כ דקנ"ג דמועיל לבטל ג"ד [גזר דין].

פניו לצפון — רמ"י כתב או איפכא. ול"נ דיש קפידה על כי פנה לצפון"ה הצפון ולזהב הבא משם, ופנה אחור לדרום ולחכמה.

סימן תרח

ס"א. אלף ות"ק — מהרי"ל, משקיעת החמה, ומהרי"ו בעוד השמש זורחת, ועמ"ש ס"י רס"א, והוסיף פה גופך לטעם שמוסיפין ב' שעות דילפינן מתוספו' דשביעית.

ס"ב. אין ממחין בידן — בשידוע לו שלא יקבלו ממנו, ע' בס' כה"ג. ונ"ל דווקא בדבר הרגיל

וכבר נשתבשו הנשים או רובם באולתם, משא"כ אם רואה אשתו מטלטלת מוקצה או מצעת מטה לחול או צדה פרעושי' ומוללתן ודאי ימחה בידם, והרי כל שאפשר למחות וכו', ופרת שכנתו של ראב"ע תוכיח,

וכ"ש הריגת פרעושים וצידת תרנגול, דאפשר מאחר דרז"ל אמרו דהוי מלאכה ונכתב בתורה בפירוש איסור מלאכה דמחינו, וכך ראיתי מוחין ... בנשים ההולכות לבית ערלים.

הגה. לא יאמר ברבים — משיג על דברי בעל של"ה והגה' העניני תוכחה ריש ספרו.

עד שיכנו וכו' — תימה על מה שכתב בס"ח ס"י תי"ג דמיירי בתוכחת בן לאביו ואמו ובכה"ג ע"ש.

או יקללנו — צ"ע במ"נ [במה נפשך], וקצת ישוב לדבר לדעת רמ"א.

מ"ש בהג"מ שראיה למ"ש הרמב"ם עד הכאה ממדרש תנחומא יש לדחות.

ישוב על מה שהקשה בס' גבעות שאול על מה שאמר שלמה עד מתי פתאים וגו' ואמר באזני כסיל וגו' אל תוכח לץ.

ומ"ש מפני ד' דברים אין מוכיחין וכו' כדי שלא יהא מוכיחו וחזור ומוכיחו, עיין בצדה לדרך פי' דברים.

תוספות יוה"ך הוא ג"כ במלאכה, טור ורמ"י, ורבים שגו בזה.

בב"ח משעה שקיבל עליו התענית נאסר בכל ה' עינויים. לא יאכל שומשמן אחר אכילתו, ס"ח ס"י תשע"א.

ס"ג. הגה. לא הוי קבלה — ומהרי"ל החמיר, וכ"פ ב"ח בשם מהר"ם, וכ"כ מהרש"ל דהכי נהיגנן.

קיצור הלכות

ואשתמיטת' לב"ח דברי האגודה, ומ"מ ל"ק על מ"ש בס"ח סי' רנ"ג שאל ילעוס לקריץ בערב יוה"ך מפני שמושך רוק והדר בלעו.

וכיחו וניעו הבא מן הגוף פשיטא דאין קפידה רק משום בל תשקצו, וע"כ התירו בכמה פנים לרוק בתפלה. פ"ט. הגה. וחומץ חי — אפילו הרבה פטור. קושיא חזקה שהקשה ב"י על הרמב"ם בזה, יש לתרץ, וע"ע מ"ש הל"מ והב"ח.

פ"י. אם יש מתחילת שתיה זכר — מה שהקשה הל"מ הלא שיעור כמלא לוגמיו פחות מרביעית ולא ידענו כמה, ומתרץ לה.

הגה. וליתן לקטנים — והכי משמע בטור, ע' הגה ר"ס תרי"ו. מאריך בדיני התעסקות בשאר מאכלות אסורות מגמ' ופוסקים, ע' גמ' פסחים ד"מ ע"ב, ופ"ק דיומא ד"ד ע"א, ובמס' ע"ו בתו' ד"ו ע"ב גם דנ"ח ע"ב, ובב"מ דצ"ב ע"א, ובמשנה רפ"ט דתרומות. מהרי"ל מחמיר מלתת לקטנים אוכלים יע"ש.

סימן תריג

פ"א. האשה הנזהרת כל השנה ליטול ידיה טרם תתן פת לילד מותרת גם ביוה"ך, מגמ'.

שני גמרות סותרות בענין רוח רעה דשיבתא לאוכל פת בלי נט"י אם שייך גם בגדול.

פ"ב. נוטל ארם ידיו שחרית — הניעור כל הלילה או כבר נטל לפני היום צ"ע אם יטול כשיאיר היום, ע"ל סי' ד' סעיף גד"ה.

עד סוף קשרי — מהרי"ל דרש עד סוף חיבור היד אל הזרוע.

פ"ג. אפילו לא קינח — ולא שפסף, הה"מ, ובב"ח שיקנח וישפסף. וצל"ע דאיפכא מסתברא למה דק"ל סי' ז' ס"ב.

שקל וטרי בדברי הפוסקים, ומסיק לחלק בדיני ברכת ענ"י ושעשה לי כל צרכי ביוה"ך, וניער כל הלילה בכסותו ברכת המעביר ומלביש.

הגה. וכן כהן — ואפילו הלויים במקום שנהגו, שו"ת ר"ש הלוי, כה"ג, והוא סוף שאלה י"ו.

שאינו מכווין בה לתענוג — כגון חולה, רמב"ם והוא בהגה ס"ט.

פ"ד. הגה. ואפור לרחוץ פיו — נ"ל דאפילו לטפח אצבעו במים ולשפסף בה שיניו אסור, מל' הסמ"ק. יש גר' פגיו והוא טעות הדפוס.

ס"ה. פני אביו פני רבו — ה"ה חבירו החכם, משא"כ ריש סי' תט"ו כל חבירו. וכן כל ת"ח הגדול ממנו ובהא איירי התוספתא, נ"ל. בירושלמי היה הולך אצל רבו אצל בתו.

ומספרים בידה, ודוחה ודוחקת הב"ב ממקומן להשיג את הנרות, וגם בי פגעה כמה פעמים לכנס בין הנרות, והוא מנהג גרוע בלי צורך כלל, וסגי במה שמדלקת הנכבים ותו לא.

ס"ד. כגדים נאים — אין מנהג, ואפשר שר"ל בגדי ... מכסאות ומפות ופרוכות שגוהגי' בלבנים. הגה. אין לומר לגוי — אפילו לרמוז לו כבהגה' ס"ס ש"ז, וכ"כ בשל"ה דרכ"ח ע"א. וכן אם שכח מלהדליק, עמ"ש סי' תר"ה.

ללבוש קיטל — ומנהגו ללבשו גם בשחרית שני י"ט של ר"ה.

סימן תריא

פ"ב. כל מלאכה זכר — וכל איסור טלטול והוצאה. שהתינוקות משחקים — אפילו קודם מנחה, ובמהרי"ל דווקא אחר מנחה.

פ"י קניבת ירק, ענין הפסקה וחיתוך בלי ספק כמ"ש האי מאן דקניב סלקא פ' כלל גדול דף ע"ד ודלא כ"א שפי' הדחת ירק.

סימן תריב

סדר ה' עינויים רחיצה והדר סיכה, וכן הוא דרך בני אדם, ומוזה ועוד מקראות תימה על התו' פרק ח"ה דנ"ג ע"ב.

פ"א. כמותכת גסה — בב"י שהטור כתב שיעורים ג"מ למאכיל ומשקה לחולה, ועוד ג"מ לעובר שצריך תשובה על חייבי כריתות, וכן הא דבסי' תרי"א ס"ב.

בטור ל"ש אכל דברים המותרים וכו'. פ"ג. ואם לאו — פ"י רק יותר, וק"ל.

אכל כחצי זית והקיא וחזר ואכלו תוך כדי אכילת פרס חייב, מש"ס ס"פ גיד הנשה, ומה שקשה מגמ' פרק יוה"ך דפ"א ע"א, ובס"ח סי' תשע"ט אוסר להקיא. פ"ו. אכל אוכלים שאינם ראויים וכו' — ומ"מ מכין אותו מדרות, אף לי"א בפחות משיעור מותר, נ"ל מב"י, וע"ע ב"י ס"ס תקס"ו ובש"ע שם בהגה, גם בסמוך.

עד שקץ במוזנו — מה שקשה לכאורה בגמ' שנים שאכלו פסח וכו' בגמ' דיבמות ונזיר דכ"ג.

ס"ח. כס פלפלי — באלו הראבי"ה ס"ל דמותר לכתחילה, משא"כ בפלפלין הנשחקים ומעורבין במים שזכרו התו' פרק יוה"ך.

מ"ש האגודה פ' יוה"ך מעשה ששאלו בנו הקטן דהבולע רוקו ביוה"ך פטור. ונ"ל לב"ח מפ"י רש"י פרק כלל גדול דע"ג דכלל לא מקרי אכילה,

קיצור הלכות

שקיל וטרי במהלך בדרך למנין וככה"ג ואין חשש רשעים וגשמים אם שרי בנעילת הסנדל ומראה פנים לכל צד.

פ"ד. הגה. ואם ירדו גשמים — בב"ח דיש לאסור. בב"י בשם הירושלמי איסתניס מותר בסנדל שאין לו עקב, אבל בשביל חשש שיטנפו רגליו אין להקל, — ע' במטה משה סי' תתנ"ט. עד שיגיע למקומו — צ"ע מסי' תקנ"ד סט"ו.

סימן תרטו

פ"א. ואסור ליגע — גם לא ירבה עמה בדברים, מהרי"ל. פ"ב. הרואה קרי — ממש, משא"כ בחלם ששכב עם אשה ולא מצא בשרו חם, ג"ל מרד"א. וע' פי' הרמב"ם פ"ח דמקואות, ומ"ש הגמ' פ' הרואה הבא על אמו יצפה לחכמה צ"ע מש"ס דגדה דמ"ג ע"א.

סימן תרטז

פ"א. התינוקות מותרין — ואפילו חינוך אין בהם ברחיצה וסיכה, ר"ן דלא כטור הובא בהגה סוף סעיף ב'.

הגה. ומותר לומר וכו' — אפילו בחמין שהוחמו היום, משא"כ בהוחמו מאתמול גם ע"י ישראל שרי, ובתינוק הנימול גם הוחם היום שרי ע"י ישראל ודלא כבמג"א, ובב"י משמע אפילו להחם לו, וכתב רמ"י דלא נהגו כן.

אפילו בידים — עמ"ש ס"ס תרי"ב בהגה. וצ"ע באיסור טעם רחיצה, וגם בסיכה צ"ע במ"ש בגמ' סנדל אימר מאתמול עבדו ל'.

פ"ב. הגה. וה"ה לקטנה הבריאה — פי' לדעת הרמב"ם, משא"כ הטור מחלק ביניהם, וגמ' פרק נערה דף ג' מסעייתו לפי' רש"י משא"כ לתו' שם. בן י"א וכו' — ומקמי אפילו השלימו פ"א אין מחייבים אותם דנדרם לאו נדר כ"ש הנהגתו.

אם לא הביאו שתי שערות — צ"ע עד כמה. מה שפסק הב"ח דתינוק לומר תורה אינו משלים, וי"א בדורותינו ל"ש תינוק ל"ש תינוקת כחולים דנינן להו, וע"ע שו"ת מהרמ"ע ס"ס קי"א.

סימן תריז

פ"ב. עוברה — אפילו רק מחשש שימות העובר בקרבה כי כבר הרגישה חולשתו, וככה"ג מיירי בכה"ג ואולא השגת הרא"ש. הגה. ופניה משתני' — ב"ח דעוברה אינה צריכה לזה. ולכאורה הכי נראה, דאל"כ מאי אריא עוברה. רק די"ל דעוברה קילא באמרה צריכה אני אפילו אין פניה משתנית, עמג"א.

אפילו אם אינם מגיעים אלא עד מתנים — צריך עיון דבגמ' לא משמע כן, ע' פרק יוה"ך דע"ז ע"ב, ויש ליישב.

בין בחזרה — היינו בשדר הרב או האב בעבר שני של הנהר, ג"ל, משא"כ בנודמן. ואפשר רשב"ם, טור, ורמב"ם בכה"ג מיירי.

ס"ז. הרב אסור לעבור — אפילו א"א לתלמיד לבא אצלו. פ"ח. הגה. דלמעט בהילוך עדיף — מהרש"ל וב"ח חולקים על זה, וע"ע סי' ש"א ס"ג.

פ"ט. אם הם רקים — ויש אוסרי' בכלי חרס, ובב"ה שאין להחמיר.

פ"י. כלה — וב"ח מחמיר, וכן בחיה סי' תרי"ד ס"ו. פ"יא. אע"פ וכו' — ואפילו במקום שנהגו בטבילת ב"ק, רמב"ם, ולא הביאו הב"י מקורו, וסי' פ"ח הביאו שהוא ירושלמי.

סימן תריד

פ"א. אסור לפוך — דין סיכה בחלב חזיר כל השנה ע' בט"ז בי"ד סי' קי"ז ומ"ש עליו בנקודות הכסף.

ואפילו אינו אלא להעביר וכו' — ירושלמי, ותימה על ה"ה פ"ג דשביתות עשור גם על רג"מ שבב"י והסמ"ג, והל"מ הרגיש, ומ"מ נעלם ממנו הירושלמי. ויש להזהר הטוח משמן דג או עב כגון בלסום תחת חוטמו או על דפקו אם לא בחלשות ממש, ויש בו ג"כ איסור שבת כבס"י שכ"ז, גם רפואה משום שחיקת סמני', ואפשר גם משום ממחק.

חטטין בראשו מותר — פי' באיסור סיכה ביוה"ך, — ער"ס שכ"ז הגה.

פ"ב. של גמי — דווקא לח, ריא"ז. מותר — ב"ח אוסר אם לא לדבר מצוה או מפונק או מיחוש או חשש עקרב.

אפילו לצאת בהם לרה"ר — ובשבת דעלמא ה"ל משוי ואסור, ב"י.

ומותר לצאת במנעל קרוע, ושיעור איני יודע, מרדכי מא"ז. ונראה כל דיכול לילך בו כדרכו.

הגה. ומותר לעמוד — ב"ח, והגה' מנהגים בשם מהר"ש אוסרים בשל עור.

להתפלל י"ח אפילו על גסרים אסור, מהר"ש ומהרי"ל. וג"ל כשאינם מונחי' תמיד בבה"כ.

והמחמיר תע"כ — כ"ש שראוי להחמיר בבתי שוקיים ואפילו רק עקביו של עור, והנחת עפר תוך מנעל גם באבל לא יועיל.

פ"ג. החיה כל ל' יום — ב"ח אוסר וכן בכלה דסי' תרי"ג ס"י.

קיצור הלכות

ואם לאו מאכילין — ע' טור שתוחבין לה כוש וכו', וכ"כ רמ"י.
מאכילין — מפני דה"ל סכנת נפשות לה ולולד, רש"י, ולכן תימה על מ"ש בפ"ה דאבות על מ"ש לא הפילה אשה.

פ"ד. יולדת תוך ג' ימים — מ"ש תה"ד קמ"ח דלא חשבינן להו מעל"ע, וראיה לדבריו ממשנה דזבים ומגמ' גבי עבד.

אמרה צריכה אני — גם סמכין על נשים בעניני יולדת מה צריכה, ב"ח בשם מהר"ש ס"ס תרי"ח, ונ"ל דדיניהו כרופאים, ודוק.

מכאן ואילך ה"ה ככל אדם — ומ"מ אם אמרה שצריכה מחמת חולי [מאכילין אותה].

סימן תריח

פ"א. אפשר שיכבד עליו וכו' ויפתכן — לאו דווקא שיזכיר ויפתכן, ב"י, וב"ח, ורמ"י, ובבה"ג כתבו גבי חולה אומר צריך.

לעד"ן אם רופא או רוב רופאים אומרים א"צ, צריך החולה לומר בפ"י שצריך ולא סגי בהאכילני. חולה העיפוש ב"מ ואין רופא אע"פ שאומר א"צ מאכילין.

משמשי חולה העיפוש ב"מ דיש קצת ראייה מגמ' דפ' כירה דל"ז ע"ב דאוכלין, ומ"מ צ"ע מאד, ועמ"ש ר"ס שד"מ.

פ"ב. הגה. ואפילו קצתן וכו' — ורמ"י ס"ל דלהקל סומכים על הבקי ומומחה נגד ב' ג', וב"ח חולק ומחלק.

פ"ה. והרופא מופק — כמה חלוקי דיני ברופא אומר צריך או א"צ וא' או ב' מסופקים. מעשה זר שכתב ברקנטי סי' קמ"ו שריב"א חלה ביוה"ד והחמיר ומת, עשו"ת רדב"ז ס"ז.

פ"ז. מאכילין אותם מעט — וא"צ לבדקו בכוש וברוטב, טור סי' תרי"ז, ובב"ח דנותנין המאכל לפני החולה, נ"ל דמיירי כשחולה אומר צריך או שותק, משא"כ כשמאכילין ע"פ רופאי, ודוק.

וישהו כדי אכילת ד' ביצים — עם זמן ב' האכילות והשהיות כבסי' תרי"ב סגי, ומ"ש בס"ח והוא מהר"ן צ"ע. ואע"פ שמסר לנו מהרמ"ע (סי' צז) כלל ..., הביאוהו האחרונים, דלא קי"ל כ"א, חשש הרב כאן גבי שתיה מפני חומרת כרת לדעת י"א דבס"ס תרי"ב.

בין אכילה לשתייה א"צ להפסיק, הר"ן. וע"ס תרי"ב ס"ב.

כשמאכילין את החולה מאכילין אותו גדולי העיר וחשובים, מהרי"ל.

סימן תריט

פ"א. אנו מתירין וכו' ע"ד המקום וע"ד הקהל — כ"כ ב"ח וכ"כ בצדה לדרך מאמר ד' כלל ה' פ"ז, ולא נהגו כן.

נהגו להתיר שני גדולים עם הרב, רמ"י ומנהגי, ודלא כמהרי"ל.

עם העברייני' — נ"ל שהוא רק להתעוררות אולי יתנו לבם וישובו, א"נ מצד מנהג [כעובר] על גזירת הקהל מוציאיו אותו חוץ לבה"כ, משא"כ ע"פ הדין אם לא ... אפילו לצרפן למנין כבסי' נ"ה סי"א, ובי"ד סי' של"ד ס"ב הגה ...

ונוהגין לומר כל נדרי — הש"ץ, וגם הקהל בלחש, ב"י, ועיין מטה משה סי' תתס"ו.

תמה על שכתבו ופרסמו רז"ל ענין כל נדרי ולא חששו שינהגו קלות ראש בנדריים, ומשיג על מ"ש בסי' מאיר עינים דפי' מ"ש הרמב"ם דבר הנכתב בספר וכו' דמיירי במעשה מרכבה ובראשית.

תמה על רמ"י שסתם פה כדעת המקילין דבסתם נדרו בטל ע"י אמירת כל נדרי, עט"ז בי"ד סי' רי"א ס"ב, וע"ע פרטי'.

תקנה לנודר שירא פן ישכח הנדר ויעבור. דקדוק נוסח כל נדרי ע' רמ"י, וב"ח, ותי"ט רפ"ג דנדריים, וריב"ש ס"ס שצ"ד.

התרת נדרים לשעבר ומסירת מודע' והתרת חרמים, ע' בשל"ה דרכ"ו.

ואם מאיזה טעם א"א לעשותו בעשרה ובאותו סגנון, נ"ל עכ"פ שיניח להתיר לו כל נדריו שעשה לשעבר ע"י חרטה מעיקרא ויועיל, בטור וש"ע י"ד ס"ס ר"ח וסי' רכ"ח, ואפשר שזה יותר טוב וגם הצנע לכת. ותמהתי על נוסח שבשל"ה יראתי פן אכשל, וטוב יותר לומר פן נכשלתי, ודוק.

שהחיינו — והקהל יענו אמן ויכוונו לצאת, וכן גבי הלל ולולב ומגילה, של"ה דרכ"ז ע"ב.

הגה. והקהל אומרי' ג"פ ויאמר — אין מנהג קק"ו כך, גם שא"א ונסלח רק פ"א.

פ"ב. בקול רם — והמנהג שיעמדו באמירתו, ונכון הוא כמ"ש שרפים עומדים, ודוק.

פ"ד. צריך להעמיד וכו' — ב"ח השיג על רמ"י שכתב שאין נוהגין, וכ"כ ב"י שכן מנהגנו, וכך היה מנהג קק"ו.

קיצור הלכות

פ"ג. הגה. ונותנים לתינוק — ע"ל סי' קי"ז ס"ה וסי' תקנ"ט ס"ו. ושקיל וטרי במ"ש הב"י באתי למסרך.

פ"ד. סדר העבודה — עב"י, גם ביונת אלם דט"ו ע"ד ואילך ומדף כ"ד ע"ד והלאה.

מקטיר מטיב וזורק, אין לשנות מזה, ודלא כהגה' מנהגים, וצ"ע במהרי"ל.

פי' אנא השם או אנא בשם ע' בתי"ט. ובמהרי"ל שהיה מגביה את קולו כשאומר אנא השם. בנקוד השם ע' תי"ט, גם במטה משה תתע"ו.

תימה על מ"ש במהרי"ל שהכהן גדול היה מזכיר ביוה"ך בידיו השם בכינויו מש"ס ומפוסקים. פירוש הצנוע בעשרים ושבעה, ומ"ש בפ"י סידור מהר"ר הירץ בשם הקול בלוגיא, וצ"ל בקולוניא, והוא ברשב"א תקמ"ח.

כשאומר הש"ץ לה' חטאת ולפני ה' תטהרו יש לו לכרוע, ג"ל ממ"ש הטור בשם ראבי"ה.

מה שמסיימי' לפני ה' מקמי והכהנים לולי מ"ש זוהר אחרי ע' קי"ט הייתי נוהג ומנהיג לומר גם מלת תטהרו.

מ"ש ב"ח שכל שם שבסיפור סדר העבודה יאמר להשם, ונ"ל דה"ה בלימוד משניות — ובספר יוסף לקח כתב בפשיטות לומר בלימודו אדני ולא אדשם בסי' שי"א, וע"ס רט"ו ס"ג — וע' ריב"ש רי"ט, וכד הקמח אות כ'.

כוונות גדולות בגמטרי' על מלת השם, והמון אומרים אדשם. גם מה שצ"ע כי לא יתכן לומר הידו"ד. אם זה שמל מתפלל מוסף בציבור וה"ה ביחיד לא ירחץ ידיו מדם הברית, ע' מזבח הזהב שער י"ב דיי"ט ע"ב.

מי שמוריד דמעות על מיתת בני אהרן מובטח שלא ימותו בניו בחייו, בש"ל דרכ"ח ע"א מקונטרסי האר"י.

הגה. ונוהגי' ליפול וכו' — לכן יעמיד הש"ץ עצמו קצת רחוק מהעמוד, ושני ב"ב שבצדו יחזיקו בו להקימו שלא יעקור רגליו, ע' ריב"ש של"ב.

פ"ו. נוהגין לידור צדקה — מ"ש הפרישה והשל"ה דכ"ח ע"ב שיאמר בפירוש בלי נדר, ע' יי"ד סי' ר"ג ורנ"ז ומה שצ"ע עליהם.

הגה. ומזכירין נשמותיהם — ונודר על כ"א א' מכ"ד בווינר, הגה' מנהגים פסח ל"ד. וצ"ל בדינר, ע"ל סי' רפ"ד, ומטה משה סי' תתע"ה.

מ"ש סליחה ה' אלהי רבת בכל התפילות, זכרוהו הק' [הקדמונים] מהרי"ל ואגודה ממעשה נפלא וגזירה שנתבטלה ע"י תפלה זו.

פ"ה. כל היום וכל הלילה — בספר מוסר כשמתחילין אשר יצר עד תפילת ערבית, וב"י כתב בשעת תפילה.

קיבל עליו לעמוד סתם מותר לישב בלילה וכל זמן שאין הציבור בתפילה ותחנונים, סה"י דף פ"ט ע"ב.

אם כשל כח העומד וחלש יכול להשען ולסמוך, מטה משה סי' תת"ע, וסי' תתע"א בשם מהרי"ו שלא יעצרו נקביהם.

שם במטה משה שטעות ביד הנשים העומדות. פ"ו. נוהגין ללון — ויש למנוע מזה, רמ"י. כמה עניני מנהגים וסדר הקרבנות ועל חטאים, וע' הגה' מנהגים קמ"ד.

הגה. וטוב לישון — ע' סי' קנ"א ס"ד. ומה דמשמע מב"י דמותר מפני שאומרים שירות ותשבחות צל"ע.

כרת חמיר ממיתה, ע' פ"ב דשבת דכ"ה ע"א, וחגיגה פ"ג דכ"ה ע"ב, ופ' כל שעה בסוף דף ל"ב.

גר' מחזורים ישנים ומחזור הרוקח ומנהג קק"ו מלקות מרדות, עיין ריב"ש פ"ז, ובצדה לדרך ס"פ כי תצא, ובס' באר שבע דקל"א ע"ד, ובתי"ט ריש שבת, ופ"ד דגזיר מ"ג, גם בערוך, וע"ע ריש סנהדרין דקרי למלקות מכות, ע"ע יבמות פ"ה דנ"ב ע"א, וכתוב' פ"ד דמ"ה, וגזיר דכ"ג ונ"ח, ומנחות דף ע' ע"א.

סימן תרכ

קודם שבע שעות — פי' שש ומחצה. אם האריכו יש לדלג סליחות, גם לא יאמרו אבינו מלכנו, וזה כתב גם הג"מ.

תימה על פיוט אהללך בקול רם שהשמיט את צמת, ואפשר מפני שזכר צמיחת קרן בתפילה. גם צ"ע על רבה פ' קרח בברכת את צמת.

בברכה אחרונה דהפטרה אומרים ודברך אמת וא"א מלכנו, כפי' מחזור ויגיצא, ונוהגין לאמרו באשכנו.

פי' קצת דברי פיוטים כמו מ"ש מי חסין חלופך, הגון הלום, לפילוסים, מדברך פחד.

סימן תרכא

פ"א. קורין ששה — הקהל יכוון מאד לכל הברכות שנאמרו ביום זה בקול לענות אמן, ע' בשל"ה דרכ"ח ע"א.

מ"ש בכל בו ואחר ההפטרה נהגו לפסוק צדקה בעד החיים והמתים, בס"ח ק"ע רמ"א רמ"ג, ומ"ש ס"ס זה.

קיצור הלכות

סימן תרכב

ס"א. וא"א ואני תפילתי — ומהרמ"ע המתיק סוד לאמר, ע' סוף ספר עה"ק למהרמ"ק.
 ס"ב. ומפיים מי אל כמוך — אין המנהג כך.
 הגה. וא"א על התורה — גם א"א ויעזור, וכן הניגון של הקריאה כמו בחול, ומ"מ אומר ויכתבהו וכו', וההפטרות מתוך ספר קלף.
 ס"ג. הגה. ולא אבינו מלכנו — ר"ל אפילו בחול. ומהרי"ל והג"מ ממהר"ם קס"ב אומרים או"א ברכינו וכו'.

סימן תרכג

ס"ב. כרי שישלים וכו' — ב"ח תמה על לשון זה ומה דמסיק שינהגו, ומה שנלפע"ד לדקדק מגמ'.
 ס"ג. ואם לא הזכיר בזה — פי' באתה נותן ויעלה ויבא, משא"כ באתה בחרתנו, מלשון תשובה שבב"י.
 ס"ה. נושאים כפים בנעילה — מ"ש בב"ש פ"ז דנ"ו ע"ג דיש לבטל מנהג דכהנים עומדים על הדוכן אף בנמשך תוך הלילה. ולע"ד נעלם ממנו דברי מהרי"ל, והדרת קודש דש"י ע"ב, ושו"ת באר עשק סי' צ"ח, ומ"מ לכתחילה יש להזהר מאד, ע' רמ"י ס"ד, ותמה על הגמ'.
 מ"ש בשו"ת באר עשק סי' צ"ח הנ"ל דברי מכ"ת היו אצלי כסיפי' דויקץ ורישי' דעמינדב וביאורו.
 הגה. ואומרים א"מ — אפילו חל בשבת.
 ס"ו. ז"פ ה' הוא האלהים — ז' כוונות שונות בגימטרי' שלא נמצאו בספר, גם כוונות כלל גי' ז"פ, גם אותן שזכרו בספרים שונים.
 הגה. ופ"א שמע ישראל וג"פ בשכמל"ו — אינו מנהג פה. שאר מנהגים בזה.
 רק תקיעה אחת — ואם עדיין יום נוהגין להמתין באמירת ה' הוא האלהים עד הלילה, ובלחם רב [כתב] שאז יתקעו אחר ערבית כ"א.
 מ"ש הב"י בשם תו' טעם התקיעה, גם הסמ"ג. ע' תו' ס"פ ואלו קשרים וס"פ יוה"ך. וע"ע תו' פ"ק

דמגילה דף ד' ע"ב שעל כל פנים יהיה לילה. מ"ש במ"מ סי' תקפ"ו שיאמרו איש אל רעהו טוב י"ט. מ"ש בדרשות מהר"י אבן שועיב דהמנהג לתקוע אחר ערבית ושנכון הוא, וכ"כ בש"ג ס"פ יוה"ך.
 שו"ת באר עשק הנ"ל נתן טעם למנהג תקיעה אחר נעילה, ושנוהגין לקרות פסוקים כל יוצר עליך לא יצח וגו'.
 השופר יהיה מונח בבה"כ, ע' מטה משה תתפ"ו. וראוי שהתוקע בר"ה יתקע גם זו, ביאורי רש"ל לסמ"ג דף מ"ו ע"ד.

סימן תרכד

ס"ב. צריך להוסיף — נ"ל כל חולה שאלו היה ט' באב לא היה מתענה א"צ להוסיף, ע' שו"ת באר עשק הנ"ל ותו' הנ"ל. ובשאר חולה אין להקל אפילו ודאי לילה רק שעדיין לא גמרו הציבור.
 ס"ג. מברילין על הכוס — ובענין הבדלה בבה"כ ע' רמ"י. ואין מברכין על הבשמים — מה שצ"ע בטעם הדבר, דא"כ המתענה בשבת נמי, ויש לתרץ.
 אפילו חל בשבת — וכן מנהג פשוט ק"ק ורונקפורט. ודעת מהרי"ל ל"ז ורש"ל וב"ח דאז מברכין, וכ"כ מהרמ"ע ס"ס עבודת יוה"ך, ותימה על המטה משה שלא זכר רש"ל ע"ש. ע' תו' ביצה דף ל"ג ע"ב.
 ס"ד. מברכין על האור — עשו"ת רמ"ע י"ח.
 ס"ה. ישראל שהדליק מגוי — גם בזה עשו"ת רמ"ע הנ"ל. הגה. להבדיל על שניהם — מ"ש מטה משה תתפ"ח שאם מ"ש הוא יכבה נר יוה"ך ויחזור וידליקו. ובהג"מ ק"פ דכל מבדיל על נר בה"כ יעשה כן.
 שני ימים יוה"ך — ועכ"פ אפילו הם עשרה יתפללו בבה"כ עם הציבור, עב"י ורמ"י.
 בב"י שאם מוצאי יוה"ך בע"ש אין היתר לזה באקנויי קמחו רק יאכל בשבת עם אחר, ועב"י ואגודה ס"פ יוה"ך ומ"ש ר"ס שי"ח.
 ואין לנהוג בחומרא זו — מעשה באבוב דשמואל בירושלמי וש"ס דידן פ"ק דר"ה דכ"א ע"א דהוא פדות נפש, וכ"כ ב"ח דאין לנהוג כך.

הלכות סוכה

סימן תרכה

גמטריאות במספר טפחים שיעור סוכה, עמ"מ דקנ"ה ע"א, וביאורו, כי במזבח הזהב שער ג"י ד"י כתב שלא הבינו, גם ברוקח ועקידה שער ס"ז ע' צ"ח ע"ב, ובכד הקמח אות ס', ובס' עמודיה שבעה סוף עמוד ו', וביונת אלם פ"ד, ובס' ארבע חרשים פ"ב.

סימן יפה תלת כ"י, שיעורי יו"ד כ"ף לימוד מבוי נר סוכה.
 ק"ל סוכה דירת עראי בעינו, ועי' תוכחת מוסר בש"ל, כנף רגני, גבעת שאול, דברי שלמה ד"ט.